

İHMAL VE İSTİSMAR

Sınıf Rehber Öğretmeni Bilgilendirme Kitapçığı

*Bilecik İl Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bölümü
2017-2018*

İçindekiler

İHMAL VE İSTİSMAR.....	3
İHMALE VE İSTİSMARA UĞRAMIŞ ÇOCUKLAR.....	3
1. İHMAL.....	3
1.1. FİZİKSEL İHMAL NEDİR?	3
1.2. EĞİTİMSEL İHMAL NEDİR?	3
1.3. DUYGUSAL İHMAL NEDİR?.....	4
1.3.1. BİR ÇOCUĞUN İHMAL EDİLDİĞİNİ NASIL ANLARIZ?	5
1.4. ÇOCUK İHMALİNDE RİSK FAKTÖRLERİ	6
1.5. İHMALİN ÇOCUK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ NELERDİR?.....	6
1.6. ÇOCUKLARI İHMAL VE İSTİSMAR EDEN EBEVEYN ÖZELLİKLERİ	6
2. İSTİSMAR ÇEŞİTLERİ NELERDİR?	7
2.1. FİZİKSEL İSTİSMAR	7
2.1.1. FİZİKSEL İSTİSMARDA ÇOCUK İLE İLGİLİ RİSK FAKTÖRLERİ	7
2.1.2. FİZİKSEL İSTİSMARDA AİLE İLE İLGİLİ RİSK FAKTÖRLERİ	7
2.2. DUYGUSAL İSTİSMAR.....	7
2.2.1. DUYGUSAL İSTİSMAR ÇEŞİTLERİ NELERDİR?	8
2.2.2. BELİRTİLERİ	8
2.3. EKONOMİK İSTİSMAR	8
2.4. CİNSEL İSTİSMAR NEDİR?.....	9
2.4.1. ÇOCUKLAR YAŞADIKLARINI NEDEN SÖYLEMEZLER?	9
2.4.2. ÇOCUKLAR SONUNDA NASIL SÖYLERLER?	10
2.4.3. CİNSEL İSTİSMARA MARUZ KALAN ÇOCUKLARDA GÖRÜLEBİLEN BELİRTİLER NELERDİR?.....	10
2.4.4. İSTİSMARA DAİR İPUÇLARI OLABİLECEK SÖYLEMLER	11
2.4.5. CİNSEL İSTİSMARIN SONUÇLARI	11
2.4.6. YANLIŞLAR.....	12
2.4.7. DOĞRULAR.....	12
2.4.8. CİNSEL İSTİSMAR SONRASI DAVRANIŞ DEĞİŞİKLİKLERİ	13
2.4.9. CİNSEL SÖMÜRÜYE UĞRAYANLARA NASIL YARDIM EDEBİLİRSİNİZ?	14
3. ÇOCUKLARIN GÜVENLİKLERİNİN SAĞLANMASI KONUSUNDA ÖNERİLER	15
3.1. ÇOCUKLARI İSTİSMARDAN KORUMAK VE ÇOCUK İSTİSMARIYLA MÜCADELE ETMEK İÇİN NELER YAPILMALI?	18
3.2. BİR ÇOCUK İSTİSMAR EDİLDİĞİNİ AÇIKLARSA ÇOCUKLA NASIL İLETİŞİM KURULMALIDIR?.....	19
3.3. ÇOCUK İSTİSMARINDAN / İHMALİNDEN KUŞKULANIYOR YA DA BUNU BİLİYORSANIZ NELER YAPABİLİRSİNİZ?.....	20
3.4. KİMLER İSTİSMAR BİLDİRİMİNDE BULUNABİLİR?.....	20
3.5. ÇOCUK İSTİSMARI VEYA İHMALİNİ NASIL İHBAR EDEBİLİRSİNİZ?	21
3.6. BAŞVURU MERKEZLERİ	21
4. SONUÇ VE ÖNERİLER	21

Bilecik İl Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bölümü tarafından Merkez Çalışma bölgesinde yer alan okul ve kurumlar tarafından 2017-2018 eğitim ve öğretim yılı çalışmalarında kullanılmak üzere derlenmiştir. Ticari ya da akademik amaç taşımaz.

İHMAL VE İSTİSMAR

İhmal ve istismarı birbirinden ayıran en temel nokta istismarın aktif, ihmalin ise pasif bir olgu olmasıdır. Çocuk ihmal ve istismarı, çocuğun normal fiziksel ve zihinsel gelişimini kısıtlayıcı olan fiziksel, duygusal ve cinsel ihmal ve istismarı içermektedir. Ancak bunları birbirinden ayırmak oldukça zordur. İstismar ve ihmal cinsel, fiziksel ve duygusal olmak üzere üç farklı şekilde görülmektedir.

İHMALE VE İSTİSMARA UĞRAMIŞ ÇOCUKLAR

Toplumumuzda aile yapısının sağlamlığı ve çocuğa önem verme geleneğinin birleşimi ile çocuklar sevgiyle yoğrulmuş bir ortamda büyümektedirler. Toplumun çoğunluğunda görülen gelenek ve göreneklere bağlıktan kaynaklanan anne-babanın çocuk üzerindeki tartışmasız hâkimiyeti bazen olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Özellikle dayak kavramının kabul edilen bir kavram olması toplumlardaki en büyük problem olarak görülmektedir.

Dünya üzerinde çocuğa yönelik şiddet genel olarak çocuk istismarı başlığı altında incelenmektedir. Çocuk istismarı; çocuğa yönelik fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik istismar olarak değerlendirilir. Ayrıca çocuğun ihmali de dikkat edilmesi gereken bir diğer konudur.

1. İHMAL

Çocuk ihmali genelde ailenin, ilgili kurumların ya da devletin çocuğa karşı en temel sorumluluklarını yerine getirmemesi şeklinde tanımlanabilir. Bir bütün olarak toplum, kurumlar ve bireyler tarafından geliştirilen ihmal davranışı, çocukların eşit hak ve özgürlüklerinden yoksun bırakılması sonucunda onların en üst düzeyde gelişimlerini engelleyici davranışlar olarak ortaya çıkmaktadır. Çocuğun bakım ve beslenme gereksinimlerinin yeterince karşılanmaması gerekli tıbbi müdahalelerin yapılmaması, anne baba olarak çocuğa karşı danışmanlık görevinin yeterince yerine getirilmemesi ve çocuğun tek başına bırakılması ihmal davranışına örnek olarak verilebilir.

Çocuk ihmali çocuklara yapılan kötü muamelenin en yaygın şeklidir. Ne yazık ki ihmal, çocuk istismarı kadar görünür bir yara ve iz bırakmadığı için, istismar kadar çok dikkat çekmez ve çoğunlukla ihbar edilmez. Fakat araştırmalar ihmalin de en az istismar kadar zararlı olduğunu, özellikle çocuğun erken beyin gelişimine, fiziksel ve seksüel istismardan çok daha fazla zarar verdiğini göstermektedir.

1.1. FİZİKSEL İHMAL NEDİR?

Çocuk ihmal ve istismarı kapsamlı bir olgu olmasına karşın çocuğa yönelik istismar kapsamında fiziksel istismar ön plana çıkmaktadır. Neriman Aral, Fiziksel İstismar ve Çocuk, (1997)adlı çalışmasında çocukların %65,72'sinin anne ya da babası tarafından fiziksel olarak istismar edildiklerini belirlemiştir. Fiziksel istismar aşağıdaki şekilde örneklenebilir:

- Çocuğun temel tıbbi ihtiyaçlarının karşılanmaması
- Çocuğa düzenli ve besleyici öğünlerin, temiz ve yeterli giysinin sağlanmaması
- Çocuğun bakacak yetişkin bulunmadan uzun süre yalnız bırakılması
- Çocuğun gece geç saatlere kadar nerede olduğunun bilinmemesi ve umursanmamasıdır.

1.2. EĞİTİMSEL İHMAL NEDİR?

Çocuğun gelişimsel ve eğitimsel ihtiyaçlarının tutarlı olarak karşılanmamasıdır. Örneğin;

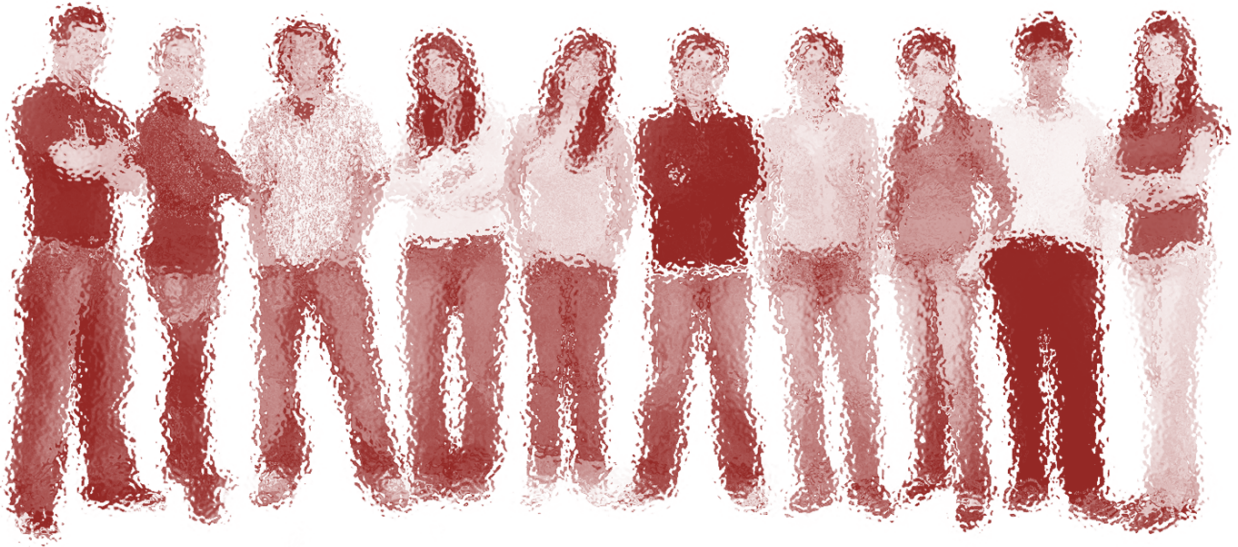
- Çocuğun zorunlu yaşa gelmesine rağmen okula gönderilmemesi,
- 18 yaşın altında olmasına rağmen çalışmaya zorlanması
- Okula devamlılığının sağlanmaması
- Okula devam etmediği bilinmesine rağmen müdahalede bulunulmaması
- Eğitim başarısı için gerekli ihtiyaçların karşılanmaması ve gerekli desteğin sağlanmaması

1.3. DUYGUSAL İHMAL NEDİR?

Duygusal ihmal ve istismar çocukluk çağında birçok farklı tavır ve davranışı içeren, ciddi ve sık görülen bir çocukluk çağı istismarıdır. Çocuk istismarı ve ihmalinin çocuk üzerinde yarattığı fiziksel etkiler geçici olabilir, ancak gerek cinsel, fiziksel istismar ve ihmale eşlik eden, gerekse tek başına olan duygusal istismarın psikolojik ve davranışsal etkileri yaşam boyu sürebilir. Duygusal ihmal ve istismarın çoğunlukla tek başına değil de diğer istismarlarla (özellikle fiziksel istismarla) birlikte olması ve önceliğin diğer istismar türlerine verilmesi, duygusal istismarın hem tanımlanmasının hem de tanınmasının önüne geçmektedir.

Çocuğun nitelik, kapasite ve arzularının sürekli olarak kötülenmesi, sosyal ilişkiden yoksun bırakılması, çocuğun sürekli olarak insanüstü güçlerle, sosyal açıdan ağır zararlar verme ya da terk etme ile tehdit edilmesi, yaşına ve gücüne uygun olmayan isteklerde bulunulması ve çocuğun topluma aykırı düşen çocuk bakım yöntemleri ile yetiştirilmesi duygusal istismardır. Çocuğun duygusal, gelişimsel veya psikolojik iyilik durumunu zedeleyen bir veya tekrarlayan defalar olabilen hareketlerdir. Sözel ve sözel olmayan aşağılama, azarlama, dışlama; tehdit edici, çocuğu ve sevdiklerini tehlikeye sokucu davranışlar; çocuğu, uygun olmayan davranışlara teşvik etmek (örneğin hırsızlık), çocuğu duygusal karılıktan mahrum bırakmak (çocuğun duygusal etkileşim gereksinimini hiçe saymak, çocuğa pozitif duygulanım gösterememek, çocukla etkileşimde duygu gösterememek); çocuğu, akranlarıyla ya da yetişkinlerle iletişim ve etkileşimi için fırsat yaratmayarak izole etmek, çocuğun zihinsel, sağlık, tıbbi ve eğitimsel alanlardaki temel gereksinimlerini karşılamamak gibi duygusal istismar ve ihmal unsurlarını birlikte içerir. Duygusal istismar, tek başına veya başka bir ihmali veya istismarın parçası olabilir. Sözel veya sözel olmayan, aktif veya pasif, istemli veya istemsiz olarak işlenen bir suç sonucu meydana gelebilir. Fiziksel temas olması şart değildir. Çocukla suçlu arasında etkileşim sonucu oluşur, bu negatif etki sonucunda çocuğun kendini eksik, önemsiz ve sevgisiz hissetmesine neden olur. İstismarı bakım veren kişinin bu kategoriler altındaki davranışı tekrarlayıcı şekilde yapması oluşturur, çocuğun sosyalizasyonu ve gelişimi zarar görür. Tüm bu sınıflamalarda anahtar kelime davranışın çocuğa zarar veren kötü muamele olmasıdır. Aşağıda örneklendiği gibi.

- Çocuğa yetersiz ilgi ve şefkat göstermek
- Çocuğun aile içinde şiddet ve kötü muameleye şahit olmasına izin vermek
- Çocuğun alkol, uyuşturucu kullanmasına izin vermek
- Çocuğun suç işleme, saldırganlık gibi uyumsuz davranışlarına destek olmak ya da bu davranışları görmezden gelmek.

Duygusal İhmal Ve İstismarın Sınıflandırılması

A. Reddetme / Yok Sayma	<p>Ebeveynlerin çocukla bağlanma geliştirmedikleri ve reddedici davranışlar sergiledikleri durumdur.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Çocuğa istenmediği çeşitli şekillerde söylenir. • Çocuk aile içinde sürekli olarak suçlanır, hor görülür. ısım takılır, alay edilir. • Konuşmama, bırakılacağım, terk edileceğini belirtme ya da aile içinde günah keçisi olarak sürekli eleştirme şeklinde yapılan duygusal istismar şeklidir. • Ebeveynler fiziksel olarak vardır ancak duygusal olarak yoktur. • Çocuğa gelişimi için gereken yakınlaşma, sevgi, ilgi ve bağlılığı göstermeyen soğuk yaklaşanlar içindedirler. • Çocuğun ayrı bir birey olarak kabul edilmemesi, ihtiyaçlarının karşılanmaması, evde o yokmuş gibi davranılması; kişiliğinin, kabiliyetinin ve başarılarının yok sayılması, hiçbir işe yaramadığının hissettirilmesi veya söylenmesi ve genelde çocuğun yaptıklarının onaylanmaması durumudur.
B. Yalnız Bırakma İzole Etme	<p>Çocuğun yaşlıları içinde bulunması, etkinliklere katılması engellenir, yalnızlığa itilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Odasına ya da başka kapalı alanlara bırakılarak cezalandırılır. ◆ Çocuğun denetimsiz yalnız bırakılması, arkadaş gruplarına, okul sonrası aktivitelere katılmasına izin verilmemesi, çocuğa yaşamda yalnız olduğunun söylenmesi ya da hissettirilmesi olarak tanımlanır.
C. Korkutma Yıldırma	<p>Ebeveynin çocuğu korkutması, tehdit, azarlama, suçlama, aşağılama, gözdağı verme yollarıyla korku dolu bir ortamda yaşamasına neden olması olarak tanımlanır.</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Çocuğu sindirmek için söylenen “beni üzersen ölürüm, seni bırakırım, çok hasta olurum, üvey anne eline kalırsın, annesiz büyürsün” gibi sözlerle gelen istismar çocukta suçluluk ve öfke duygularına yol açacak, kaygı ve korku yaşatacaktır.
D. Suça Yönelme / İtme	<p>Ebeveynler çocuğun ilaç ya da alkol kullanmasına, şiddet içerikli davranışları izlemesine ya da katılmasına, porno seyretmesine, tecavüz, gasp vb. suçlara tanık olması ya da katılmasına izin verir ya da teşvik edici olur.</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Çocuğun toplumun kurallarına karşı davranmasına göz yumulması ya da bu davranışların pekiştirilmesi, suça yönelmesine zemin hazırlanması, bu tür davranışlarına engel olunmaması, çocuğa iyi- kötü kavramlarının öğretilmemesi bu grup altında yer alır. ◆ Anne babanın çocuğa karşı göstermiş olduğu aşırı hoşgörülü tutum, çocuğun pek çok olumsuz davranışını görmezden gelme çocuğun sağlıklı davranış gelişimini gerçekleştirememesine yol açacaktır.

Tablo: Duygusal İhmal Ve İstismarın Sınıflandırılması

Çocuk bir istismar yaşadığında;

- Dünyanın tehlikeli ve güvensiz bir yer olduğunu düşünür.
- Acizlik ve savunmasızlık duyguları oluşur.
- Tehlike ve zorlukları olduğundan daha büyük algılar.
- Kendini değersiz hisseder, depresyon ve posttravmatik stres bozukluğu bulguları olan hissizlik veya aşırı uyarılmışlık hali ortaya çıkar.

1.3.1. BİR ÇOCUĞUN İHMAL EDİLDİĞİNİ NASIL ANLARIZ?

- Okul devamsızlığı çok fazlaysa

- Sürekli pis giyiniyor ve kötü kokuyorsa
- Vücudu aşırı derecede zayıf düşmüşse
- Yemek veya para için dilencilik yapıyor veya çalışmıyorsa
- Tıbbi destekten mahrumsa
- Madde kullanımı, kendine zarar verme gibi alışkanlıkları varsa çocuğun ihmale maruz kaldığını düşünebiliriz.

1.4. ÇOCUK İHMALİNDE RİSK FAKTÖRLERİ

- Cehalet, bilgi eksikliği
- Yetersiz sosyoekonomik koşullar
- Aile içi şiddetin varlığı
- Ebeveynlerin geçmişte gördükleri kötü muamele
- Ebeveynlerin madde bağımlılığı
- Çocuğun tek bir ebeveyn ile yaşaması
- Yetersiz sosyal destek

1.5. İHMALİN ÇOCUK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ NELERDİR?

- Gelişim geriliği
- Ölüme kadar varabilen sağlık problemleri
- Davranış problemleri
- İletişim problemleri
- Yalnızlık ve korunmasızlık hissi
- Madde bağımlılığı
- Suça yönelme riski

1.6. ÇOCUKLARI İHMAL VE İSTİSMAR EDEN EBEVEYN ÖZELLİKLERİ

Çocuk istismarı ve ihmalinde anne-babanın çocuk bakımı ve yetiştirme konusunda yeterince bilgi sahibi olmamaları ve bu sorumluluğu yerine getiremeyecek kadar genç olmaları üzerinde durulmaktadır. Ayrıca eğitim düzeyi düşük anne-babaların çocuklarını daha fazla istismar ve ihmal ettikleri görülmektedir.

İstismar ve ihmal edilen çocukların anne-babalarının kendilerine güvenleri düşüktür. Bu anne-babalar kendilerini değersiz ve sevilmeyen kişiler olarak görürler. Çocuk sahibi olmalarının sebebi kendilerini sevecek bir kişinin olması isteği olabilmektedir. Çocuk, anne-babanın bu beklentilerine cevap vermediği zaman anne-babalar hayal kırıklığına uğrarlar. Bunun sonucunda da çocuklarını ihmal ve istismar etmeleri mümkün olabilir.

Anne-babanın geçmişlerinde yaşadıkları ihmal ve istismar deneyiminin olması da çocuğun istismar ve ihmalinde rol oynayabilir.

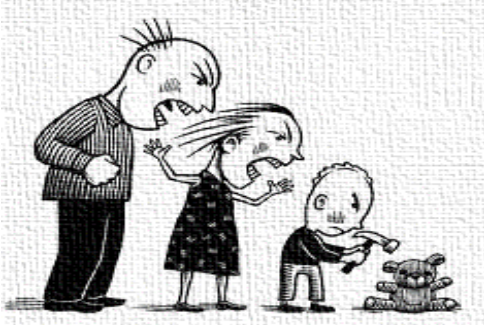
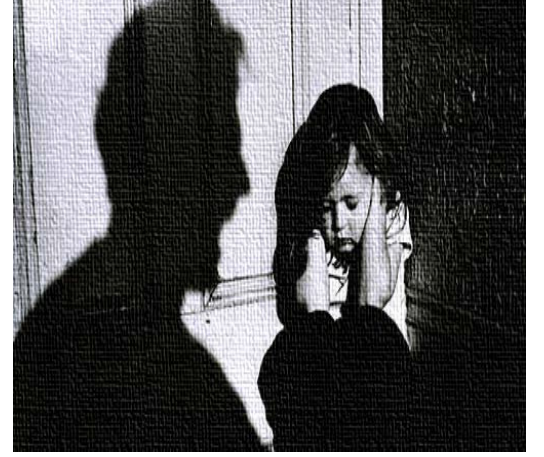
Ailenin içinde bulunduğu stresli yaşam koşulları da çocuğun istismar ve ihmaline yol açan etmenler arasında yer alabilmektedir. Aile içindeki geçimsizlik, ayrılık, ölüm, hastalık, işsizlik ve maddi sıkıntılar gibi stresli yaşamlar anne-babaların çocuklarına kötü davranmalarına yol açabilmektedir.

Evlikle ilgili sorunlar, eşlerin yoğun tartışmaları, kavgaları çocuk istismarına yol açan bir diğer etmen olarak sayılabilir. Eşi tarafından dövülen bir kadın içindeki kızgınlık duygusunu çocuğa aktararak çocuğu dövebilir.

Bunların dışında ailenin içinde yaşadığı sosyal çevre, ailedeki çocuk sayısının fazlalığı, anne-babanın içki kullanması gibi faktörler de çocuğun istismarına yol açan etmenler arasında sayılabilir.

2. İSTİSMAR ÇEŞİTLERİ NELERDİR?

Aktif bir olgu olarak nitelendirilen istismar ise anne, baba ya da bakıcının çocuğa zarar vermesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Çocuk istismarı istem dahilinde fiziksel zarar verme, çocuğun kötü beslenmesine yol açma, cinsel istismar, çıkar için kullanma, bundan da öte çocuğun normal fiziksel ve zihinsel gelişimini kısıtlayıcı her türlü faaliyette bulunmayı içermektedir.

1. Fiziksel istismar
2. Duygusal istismar
3. Ekonomik istismar
4. Cinsel istismar

2.1. FİZİKSEL İSTİSMAR

Çocuğun kaza dışı sebeple bir yetişkin tarafından yaralanması ve örselenmesidir.

Bir tokattan başlayarak çeşitli aletlerin kullanılmasına kadar devam edebilir.

En yaygın rastlanılan ve belirlenmesi en kolay olan istismar tipidir.

2.1.1. FİZİKSEL İSTİSMARDA ÇOCUK İLE İLGİLİ RİSK FAKTÖRLERİ

- Hiperaktif-İstenmeyen bir gebelik sonrası dünyaya gelen-Engelli -Özel bir bakım gerektiren (örn: çok küçük prematüre, hastalığı olan) çocuk....

2.1.2. FİZİKSEL İSTİSMARDA AİLE İLE İLGİLİ RİSK FAKTÖRLERİ

- Psikiyatrik sorunlu ebeveyn
- Üvey ebeveyn
- Alkol ve/veya uyuşturucu bağımlısı ebeveyn
- Çocuk sayısının fazla olması
- Küçük yaşta anne-baba olunması
- Aile içi geçimsizlik ve şiddet
- İşsizlik-Ekonomik sıkıntılar
- Eğitimsizlik

2.2. DUYGUSAL İSTİSMAR

Birçok insan fiziksel istismar denilince, bunun ne olduğunu kolayca kavrayabiliyor ve gözlerinin önüne hemen şiddet görmüş bir çocuk veya kadın görüntüsü geliyor. Aynı şekilde cinsel istismarın ne olduğu da kolayca algılanabiliyor. Akla hemen tecavüz mağdurları veya fuhuş ticaretine zorlanan çocuklar geliyor.

Fiziksel ve cinsel istismar söz konusu olduğunda, bazı durumlarda sınırlar çok net olmasa bile yine de birçok noktada hangi davranışın istismar olup olmadığı toplum tarafından belirlenmiş durumda. Fiziksel ve cinsel istismar, kültürel manzaranın parçalarından biri. Duygusal istismar ise çok daha belirsiz ve kültürel bilinçten ayrı bir noktada yer alıyor.

Duygusal istismarı tanımlamak ise son derece önemli. Hem kültürel olarak duygusal istismarın ne olduğunu tartışmak hem de daha özeldede hangi davranışların duygusal istismar kapsamına girdiğini belirlemek gerekiyor. Öyle ki duygusal

istismar her tarafa yayılmış ve zarar verici bir noktaya ulaşmış durumda. Aslında fiziksel ve cinsel istismar kadar önemli bir konu.

Duygusal istismar kişinin kendine olan güveninin ve sevginin altını oyan, kendine verdiği değer, yargılama, bağışlama, sevgi gibi kavramlar konusunda kafa karışıklığını koyan bir durum.

Peki duygusal istismarı oluşturan şeyler neler? Bir başka deyişle, duygular nasıl istismar edilir? Eğer ortada hiçbir fiziksel iz yoksa, bizi yaralayan davranışların oluşturduğu zararı nasıl ölçebiliriz?

Duygusal istismar, fiziksel veya cinsel istismarla birlikte yaşanabileceği gibi, kimsenin kılına zarar gelmeden de yaşanmış olabilir. Öfkeli bir haykırış veya pasif bir sessizlik bile duygusal istismara neden olabilir. Kötü bir şeyin aleni olmasındansa, iyi bir şeyin gizli saklı olması bile duygusal istismara yol açabilir.

Çocuk anaya ve babaya yalnızca bakım ve beslenme açısından değil aynı zamanda ilgi ve sevgi bakımından da muhtaçtır. Çocuk sevgi dolu ve huzurlu bir aile ortamında kurduğu temellerle davranışlarını, sosyal ilişkilerini ve topluma uyumunu düzenler.

Çocuğun gereksinim duyduğu ilgi, sevgi ve bakımdan yoksun bırakılarak psikolojik hasara uğratılmasıdır. Tanımlanması en zor ancak en sık gerçekleşen istismar türüdür.

2.2.1. DUYGUSAL İSTİSMAR ÇEŞİTLERİ NELERDİR?

- Aşağılama, yalnız bırakma, ayırma,
- Korkutma, yıldırma, tehdit etme, suça yöneltme,
- Önemsememe, küçük düşürme, alaylı konuşma,
- Lakap takma, aşırı baskı ve otorite kurma
- Duygusal bakımdan gereksinimlerin karşılanmaması,
- Sık eleştirme, yaşının üstünde sorumluluklar bekleme,
- Kardeşler arasında ayırım yapma, değer vermeme,

2.2.2. BELİRTİLERİ

- Dünyaya karşı belli bir ilgisizlik
- Depresif ve pasif davranış
- Karşısındakine çok ihtiyatlı yaklaşmak
- Kendine güvensizlik
- Korku
- Küçük yaşlardaki davranışlara dönüş

2.3. EKONOMİK İSTİSMAR

Çocuğun, fiziksel ve zihinsel gelişimini olumsuz etkileyen yaşı ve gücü ile orantılı olmayan işlerde çalıştırılmasıdır. Başka bir deyişle; çocuğun gelişimini engelleyici, haklarını ihlal edici işlerde ya da düşük ücretli işlerde iş gücü olarak çalışması ya da çalıştırılması "ekonomik istismar" olarak tanımlanmaktadır. Günümüz toplumlarının en önemli sorunlarından birisi, çalışan çocuklar sorunudur.

Ekonomik istismarın nedenleri şunlardır;

- ◆ Sosyal, ekonomik ve kültürel sorunlar,
- ◆ Gelir dağılımında adaletsizlik,
- ◆ Yoksulluğun artışı,
- ◆ Köyden kente göçler,
- ◆ Kaçak işçilik,

- ◆ Çocuk emeğinin ucuz olması,
- ◆ İşverenin ucuz işgücünü tercih etmesi nedenler arasında yer alır.

Ekonomik istismarın sonuçları aşağıda yer aldığı gibidir:

- ◆ Çocuklar çocukluklarını yaşayacakları, eğitim görecekları yaşlarda bu haklardan yoksun kalmaktadırlar.
- ◆ Sağlıksız koşullarda çalıştırılmaları nedeniyle sağlık sorunları yaşayabilmektedirler.
- ◆ Çocukların küçük yaşlarda, uygun olmayan çalışma koşullarına sahip iş yerlerinde çalışmaları gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

2.4. CİNSEL İSTİSMAR NEDİR?

Çocuk ihmali ve istismarı; Genel olarak 18 yaşın altında bulunan çocuklara karşı aktif olarak girilen ve onların fiziksel, duygusal, zihinsel ve toplumsal gelişimlerini zedeleyen her türde eylemler çocuk istismarı olarak, onların beslenme, bakım, gözetim, eğitim gibi ihtiyaçlarının karşılanmaması durumları da çocuk ihmali olarak ele alınmaktadır. Bir yetişkinin cinsel haz duyma amacıyla çocuğun cinsel organlarına dokunması, ırzına geçmesi, teşhircilik yapması ve çocuğun pornografi aracı olarak kullanılması gibi davranışları kapsamaktadır. Genellikle istismarcılar yetişkin, kurbanlar çocuktur. En güvende olması gereken yerde, en güvenli olması gereken kişiler tarafından, çocuklar istismara uğruyorlar...

2.4.1. ÇOCUKLAR YAŞADIKLARINI NEDEN SÖYLEMEZLER?

- Kendilerine inanılmayacağından korkarlar.
- Başlarının belaya gireceğinden korkarlar.
- İstismarcının tehditlerinden korkarlar.
- İstismarcıyı korumak isteyebilir, sevebilir ama yaptıklarını sevmezler.
- Cinsel davranışların yanlış olduğunu bilmeyebilirler.
- Arkadaşları tarafından dışlanabileceklerinden korkarlar.
- Homoseksüel olarak adlandırılacaklarından korkarlar.
- Büyüklerle (otorite figürleriyle) cinsel konuları konuşmaktan utanırlar, korkarlar.
- İyi çocukların cinsellikle ilgili sözcükleri kullanmasının doğru olmadığı söylenmiştir.
- Utanç duygusu yaşayabilirler.
- Cinsellik ve/veya cinsel taciz/istismar hakkındaki bilgisizlikleri sebebiyle yapılanı kavrayamayabilirler, nasıl adlandırıp anlatacaklarını bilemezler
- Cinsel şiddet içeren davranışların yanlış olduğunu bilmeyebilirler.
- Şiddet, cinsel şiddet, cinsellik hakkında yeterli bilgiye sahip olsalar dahi yaşadıklarını cinsel istismar olarak adlandırmaktan korkabilir, özellikle istismarcıları bir yakınları ise yaşadıklarından emin olmakta zorlanabilirler.

- Eğer istismar sırasında cinsel olarak uyarıldılar, zevk aldılar ise istismarcının yaptıklarının kendi rızaları ile gerçekleştiğine inanabilirler.
- Bir dönem bahsetmiş ve kendilerini suçlayan, dışlayan, yaşadıklarına istismarcı açısından bakıp çocukla empati kurmayı reddeden, küçümseyici, aşağılayıcı, acıyan vb. tepkilerle karşılaşmış olabilirler, yanlış tepkiler anlatma korkularını katlayabilir.
- Cinsel istismarı anlattıkları kişiler tarafından, tekrar istismara uğramaktan korkabilirler.
- Homofobik bir çevrede yetişti iseler, homoseksüel olarak adlandırılmaktan korkabilirler.

2.4.2. ÇOCUKLAR SONUNDA NASIL SÖYLERLER?

- İstismarın derecesi, sıklığı artar ve çocuğu korkutursa,
- Cinsel istismardan korunmayla ilgili bilgi alırsa ve kendisine yapılanın doğru olmadığını fark ederse ve söylenmesi gerektiğini öğrenirse,
- Çocuklar sırlarını en yakın arkadaşları ile paylaşmak isteyebilirler.
- Kardeşleri kendisinin ilk istismar edildiği yaşa gelmişse onları korumak maksadıyla,
- Ergenliğe gelmişse hamilelikten korkar ya da istismarcının baskısından kurtulmak için,
- Çocuk güvenebileceği ve kendisi ile yakından ilgilenen bir yetişkinle karşılaştığı zaman,
- Fiziksel bir yakınması (üriner enfeksiyon vb.) sonrası doktora gittiğinde.
- Suçu işleyen sus bu sır der, suçu duyan sus bu rezalet der ve bu çocuk yıllarca istismara tacize maruz kalır.
- Çocukların benlik kavramları olumsuz etkilenir, çocuk kötü olduğuna ve bunu hak ettiğine inanır.

2.4.3. CİNSEL İSTİSMARA MARUZ KALAN ÇOCUKLARDA GÖRÜLEBİLEN BELİRTİLER NELERDİR?

1. Tekrarlayıcı, rahatsız edici düşünceler, Olayla ilgili kabuslar, Uykuya dalma güçlüğü (karanlık olayı çağırıştırabilir ya da kâbus göreceğini düşündüğü için uyumak istemez), öfke patlamaları, konsantrasyon güçlüğü, İlkokul sonrası ve adolesanlarda flashback'ler (olay anını yaşıyormuş gibi)
2. Çocuğun vücudunda yanıklar, kesikler, çürükler, şişlikler, ısırık izi, kırık, çukuk, sigara yanığı vb. Yaralanmaların mantıklı bir açıklamalarının olmaması. Bazen ağlarlar, bazen susarlar ve yalan söyleyip gerçekleri gizlerler. Eve gitmek istemezler, okulda kalmak istemezler. İstismara uğramış çocuklar alkol ve madde bağımlılığına daha yatkın olurlar.
3. Yaşına uygun olmayan cinsel davranışlar, Cinsel davranışlarda artma, masturbasyon, Yaşadıkları cinsel travmayı yeniden yaşama ve tekrarlama eğilimi: cinsel oyunlar oynama, erişkinleri ayartıcı davranışlarda bulunma gibi, Cinsel kimlik bozuklukları, Cinsel işlev bozuklukları, Cinsel istismara uğrayan çocukların %50'sinde travma sonrası stres bozukluğu görülmekte, depresyon, düşük benlik saygısı, intihar davranışları, damgalanmışlık hissi, alkol ve madde kötüye kullanımı eşlik edebilmektedir. Hissetmeleri durumu çıldırmış gibi hissettikleri şeklinde açıklarlar.

2.4.4. İSTİSMARA DAİR İPUÇLARI OLABİLECEK SÖYLEMLER

- “Erkek kardeşim dün gece uyumama izin vermedi”
- “Komşumuz “X” “abi çok komik iç çamaşırlar giyiniyor”
- “Anne ben “X” kişinin evine gelmek istemiyorum”
- “Anne “X” kişinin bize gelmesini istemiyorum”
- “Beni amcamla yalnız bırakmandan hiç hoşlanmıyorum”
- “Komşumuzun oğlu beni çok sıkıştırıyor”
- “Çok kötü biçimde ellenilen bir kız tanıyorum”
- “Tanıdığım bir kız var, annesine rahatsız edildiğini söyledi fakat annesi ona inanmadı”.....

Çocukla İlgili Risk Etmenleri

- Yaşının küçük olması
- Bazı ruhsal (zihinsel), fiziksel ve gelişimsel bozukluklarının olması,
- Süreğen tıbbi hastalığının olması,

Aile İle İlgili Risk Etmenleri

- Anne babanın çocukluk döneminde istismara maruz kalması,
- Ailede alkol ya da madde bağımlısının olması,
- Annenin olmaması veya göz yumması
- Babanın olmaması veya göz yumması
- Ebeveyn olmayışı (ölmesi)
- Ebeveynlerin üvey olma durumu
- Tek odalı evde kalınması
- Aile içi çatışma,
- Ana babalık görevini yerine getirmeme,
- Ebeveyn çocuk ilişkisinde bozukluk
- Ailenin gelen gideninin çok olması
- Maddi sıkıntı

2.4.5. CİNSEL İSTİSMARIN SONUÇLARI

Zedelenmiş cinsellik: Cinsel istismara uğramış çocukta cinsel duygu ve tutumlar normal gelişimlerinden sapabilir ve uygun olmayan biçimler alabilirler.

İhanet duygusu: İstismarcı çocuğun ona duyduğu güvenin sarsılmamasına ve çocukta ihanete uğrama duygularının yerleşmesine neden olacaktır.

Acizlik: İstek ve iradesi dışında cinsel amaçlı kullanıldığı ve bunu engelleyemediği zaman çocuk kendini çaresizlik ve acizlik duyguları içinde bulacaktır.

Damgalanmak: Çocuğun cinsel istismar olayına eşlik eden “kötülük, utanç, suçluluk” gibi kavramlar zamanla onun benlik algısına karışır ve kendini böyle algılamaya başlar.

2.4.6. YANLIŞLAR

- Çocuklar cinsel istismarı hayal güçlerinin genişliği nedeniyle uydururlar.
- Yaşanmış bir iki olay önemli değildir.
- Çocuklar olan biteni çabuk unuturlar.
- Olayı provoke eden çocuklar, Şirin ve cazip kız çocuklar, Evden kaçan çocuklar, İhmal edilmiş çocuklar potansiyel kurbanlardır:
- İstismarcılar genellikle yaşlı ve yabancı erkeklerle sokaktaki serserilerdir.
- Parklar, genel tuvaletler, ıssız sokaklar, karanlık yerler, boş inşaat sahaları tehlikeli bölgelerdir.
- Çocuklar kötü görünümlü, yabancı kişilerden uzak durmalı çünkü onlar istismarcı kişilerdir.
- Cinsel istismar vakaları her yerde yaşanmaz, bazı kültürlerde, ülkelerde yaşanır.
- Çocuk; yaşadıklarını, cinsel istismarı bile, yakın zamanda ya da büyüyünce unuttur. Fazla kurcalanmamalı.

2.4.7. DOĞRULAR

- Çocuklar bu konuda genellikle yalan söylemezler. İlk kural çocuğa inanmak olmalıdır.
- Bir kez olan ya da tekrarlayan cinsel istismar çocuğun ruhsal ve fiziksel sağlığı açısından ciddi derecede zarar vericidir.
- Kurbanlar her sosyoekonomik ve her sosyokültürel gruptan gelen kız ve erkek çocuklar olabilir.
- Olguların %80-95'inde fail 20-40 yaşları arasındaki, kurban tarafından tanınan evli ve çocuklu erkeklerdir.
- Olayın olduğu yer genellikle ev, okul, ev ile okul arasındaki yol gibi çocuğun içinde bulunduğu yakın çevresidir.
- Cinsel istismara her kültürde, her ülkede ve her sosyoekonomik grupta rastlanmaktadır.
- Kız çocuklarda ensest, erkek çocuklarda ise pedofil diğer istismar türlerinden daha sık rastlanmaktadır.
- Çocuklar cinsel İstismarı asla unutmazlar... “Hayattaki en kötü şey hafızayı değiştirememenizdir.” sözleri, çocukluğunda cinsel istismara uğramış bir yetişkine aittir.

Clark ve Harvard Üniversitelerinde yapılan bir araştırmaya göre

**ÇOCUKLAR FİZİKSEL
OLARAK ÇEKİCİ
YETİŞKİNLERE DAHA FAZLA
GUVENİYOR**

2.4.8. CİNSEL İSTİSMAR SONRASI DAVRANIŞ DEĞİŞİKLİKLERİ

Cinsel istismara uğramış erkek çocuklarda en sık görülen davranış tepkisi, saldırgan davranışların gelişimi şeklindedir. Kızlarda gözlenen en sık davranış tepkisi ise, öz kıyım ve kendine zarar verme davranışlarıdır. Kendine zarar verici davranışlar genellikle vücudunda sigara söndürme ve bileğini kesme gibi davranışlar şeklinde kendini göstermektedir.

- Bazı araştırmacılar, bunun kendini cezalandırma ve çekiciliği azaltmak amacı güttüğünü ileri sürmektedirler.
- Yeme ve uyku sorunları veya kâbus görme
- Depresyon veya aile fertlerinden/arkadaşlarından uzaklaşma
- Vücudunun kirli olduğu veya cinsel organ bölgesinde bir sorun olduğu gibi düşüncelere sahip olma
- Kendini kirletilmiş hissetme
- Okula gitmeyi istememe, okuldan ve evden kaçma
- Ders başarısında düşme
- Okulda disiplin problemleri yaşama
- Yoğun anksiyete ve saldırgan olma
- Durgunluk, içe kapanma, isteksizlik, zevk alamama
- Olayı anımsatan kişilerden ve görüntülerden panikleyip kaçma
- Uyarılmada artış: irkilme, tetikte olma, sinirlilik ve öfke nöbetleri.
- Ağlama nöbetleri
- Suçluluk ve utanç duyma hissi
- İnsanlara karşı güven kaybı yaşama
- Alkol ve madde kullanımı
- Histerik veya konvansiyonel davranışlar
- Nedensiz bayılır
- Tikleri oluşur
- Tırnaklarını yer
- Küçük çocuklarda parmak emme, tırnak yeme, enürezis (idrar kaçırma), enkoprezis (dışkı kaçırma)
- Normalin dışında yaramazlık yapma/söz dinlememe
- Yaptığı çizimlerde, oynadığı oyunlarda cinsel tacizi andıran resimler/oyunlar
- Oyun oynamama,
- Cinsel kimliğine ilişkin korku ve endişeler

Uygun olmayan cinsel gelişimin ortaya çıkması

- Cinsellik veya seks konularına anormal ilgi gösterme veya tamamen ilgisiz kalma
- Aşırı masturbasyon düşüncesi oluşur
- Cinsel agresif pornografi ile ilgilenir
- Cinsel konuşma ile karşısındakini mahcup etmeye çalışır,
- Cinsel içerikli oyun oynamak ister
- Karşısındakinin cinsel organını görmeye çalışır
- İzinsiz cinsel alana dokunur
- Cinsel istismarda bulunmaya çalışır

Cinsel istismara uğramış çocuk; kendilerine inanılmayacağından, başlarının belaya gireceğinden, istismarcının tehditlerinden korkarlar ve istismarcıyı korumak isteyebilir, sevebilir ama yaptığını sevmeyiz. Nasıl anlatacaklarını, cinsel davranışın yanlış olduğunu bilmeyebilirler. Bu anlamda; anne ve babalar, eğitimciler, çocuk bakım kurum çalışanları, hukukçular, emniyet mensupları, psikologlar, sosyal hizmet uzmanları, hastanede çalışan tüm sağlık personeli istismarın önlenmesi için eğitilmelidir. Cinsel istismarla ilgili bilinmesi gereken en önemli şey, cinsel istismardan çocuğu korumanın en etkin yolu oluşmasını önlemektir. Oluşmasını önlemek adına, çocuğa kötü dokunmanın ne demek olduğu, hayır diyebilmeyi, yani; istismar durumlarını tanımlarını, uygun bir yolla tepki göstermelerini ve böyle bir durumda güvendikleri bir erişkine olayı anlatmalarını öğretilmelidir.

2.4.9. CİNSEL SÖMÜRÜYE UĞRAYANLARA NASIL YARDIM EDEBİLİRSİNİZ?

- Çocuğun yanında rahat olmaya çalışın.
- Abartılı tepkiler vermeyin. Paniklemeysin.
- Çocukla özel olarak konuşmak için bir mekân bulun: Çocuğa daha sakin bir ortamda görüşmeyi teklif edin. Konuşmanızın kesilmeyeceğinden emin olacağınız bir yer bulun.
- Çocuğun yanında onu sakinleştirmek için oturun. İzin veriyorsa elinden tutun.
- Çocuk anlatmaya başladığında duygularınızı ve sözel olmayan ifadelerinizi kontrol edin.
- Ses tonunuzun ve yüz ifadenizde ayıplayıcı, şaşırıcı, üzüntülü, hayret verici, yargılayıcı gibi aşırıya kaçan durumlardan kaçınınız.
- Çocuktan izin almadan ona dokunmayın. Dokunmanız belki ona istismar olayını hatırlatabilir.
- Çocuk anlatımda bulunurken susabilir. Bu durumda tepki vermeyin sadece bekleyin. Çocuğun tekrar anlatmaya devam etme ihtimali çok yüksektir.
- Çocuğu sadece dinleyin yönlendirici ya da merak edici sorular sormayın.
- Çocuklar genellikle önce önemsiz şeyler anlatır. Esas konuya sizin ilginizi ve anlayışınızı gördükçe açıklarlar. En önemli şeyi **en son anlatır.**
- Tüm ilginizi çocuğa verin.
- Çocuğun söyledikleri bitince başka bir şey söylemek isteyip istemediğini sorun.
- Çocuğun size anlattığı bilgiyi diğer kişilerle paylaşmayacağınız ve onu koruyacağınız konusunda çocuğa güven verin.
- Fakat destek almak için yetkili kişilerle iletişime geçeceğinizi söyleyin.
- Çocuğun yaşadığı olayları anlatması için cesaretlendirin ve ona destek olun fakat vermek istemediği ayrıntılar için asla baskı yapmayın.

Kısacası: Yapacağınız en iyi şey onu dinlemeye hazır olduğunuzu göstermeniz, onu dinleyerek inandığınızı, bunun onun suçu olmadığını, olanlardan dolayı üzüldüğünüzü, yardıma hazır olduğunuzu belirtmektir.

Aşağıdakilere benzer sorulardan ve ifadelerden kesinlikle kaçınınız.

- “Söylediğin çok kötü bir şey bunun olduğundan emin misin?”
- “Sen yanlış anlamışsın o böyle bir şey yapmaz”
- “Doğru mu söylüyorsun?”
- “Şimdiye kadar neden anlatmadın?”
- “Neden karşı koymadın?”
- “Bu bir daha olursa bana haber ver”.

Çünkü bu tip sorular çocuğun kendini suçlamasına ve anlatacağı şeyleri anlatmamasına sebep olur.

3. ÇOCUKLARIN GÜVENLİKLERİNİN SAĞLANMASI KONUSUNDA ÖNERİLER

Aile içi şiddet ve çocuk istismarını önlemede en önemli araç eğitimidir. Toplumun, bireylerin ve ailelerin bu konularda bilinçlendirilmeleri, şiddet ve istismarı olağan olarak görmekten vazgeçmeleri şiddet ve istismarın önlenmesi için hayati önem taşımaktadır. İhmal ve istismar uygulayan birçok anne baba, çocuklarına nasıl zarar verdiklerinin farkında olmayabilirler ya da yaptıkları kendi sosyal çevrelerinde kabul edilebilir davranışlar olabilir. “Kızını dövmeden dizini döver” ya da “dayak cennetten çıkmadır” tarzı anlayışlar ailelerin içinde bulunduğu sosyal çevrenin desteklediği çocuk eğitimi yaklaşımları olabilir. İhmal ve istismarı besleyen en önemli düşüncelerden birisi, çocukların anne babalara ait olduğu görüşüdür. Bu görüş kırılmadan ve çocukların anne babalarına ait değil, sadece onlara emanet edilmiş kendi kişilikleri ve yaşamı olan bireyler oldukları ebeveynler tarafından kabul edilmedikçe ihmal ve istismarın önüne geçmek zordur.

Anne-babalar; öfke yönetimi, etkili iletişim ve çocuk gelişimi ve psikolojisi konularında bilgilerini artırarak çocuklarının ihmal ve istismara uğramalarını önleyebilirler. Uygun disiplin teknikleri, çatışma çözme becerileri ve sosyal olarak uygun model oluşturma konusunda kendilerini geliştiren anne babaların çocuklarına yönelik ihmal ve istismar içeren davranış sergileme riskleri azalacaktır.

Çocuğunun, bir aile üyesi ya da aile dışından birisi tarafından istismara maruz kaldığından şüphelenen bir anne ya da baba, çocuğa ve diğer çocuklara hissettirmeden konunun üzerine gitmeli ve çocuktan ve çevredeki kişilerden çocuk hakkında bilgi toplamalıdır. Çocuğu gün boyunca, özellikle oyun oynarken gözlemlemeli ve çocukla arasında güven ilişkisi oluşturarak çocuğun ihtiyaç duyduğunda kendisine açılmasına olanak sağlamalıdır. Özellikle oyun oynarken çocuklar iç dünyalarını daha fazla yansıttıklarından çocuğun ne tür oyunlar oynadığına ve çevresiyle olan etkileşimine ayrıca özen göstermelidir. Örneğin, fiziksel şiddete uğrayan bir çocuk çevresine ve oyuncaklara karşı daha saldırgan olabilir ya da cinsel istismara uğrayan bir çocuk ürkek ve çekingen olabilir ve yetişkinlere karşı korku tepkisi gösterebilir.

Anne-babalar, yukarıda sayılan istismar ve ihmal belirtilerine rastladığında mutlaka bu belirtileri takip etmeli ve çocuğun sağlıklı ve güvende olduğundan emin olmalıdır. Anne-babaların birinci önceliği çocuğu korumaktır. Gerekli gördüğünde yetkilileri çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgilendirmelidir. Gerekli durumlarda okul yöneticilerinden, okul psikolojik danışmanından ve adli kurumlardan yardım alarak ihmal veya istismarın sonlandırılmasına çalışmalıdır. İstismara uğrayan çocuk ve yetişkinlere yardımcı olmak uzmanlık gerektiren bir iştir, bu nedenle anne-babaların özellikle cinsel istismar durumunda bir uzmanla iş birliğine girmesi çok önemlidir. Yapılan araştırmalar, ihmal ve istismar durumunda tüm aileye odaklanan müdahalelerin sadece çocuklara yönelik müdahalelere göre daha etkili olduğunu göstermektedir.

1. Cinsellik konusunda çocuklarınızı bilgilendirin.

Çocuğun muhtemel tacizlere karşı korunabilmesi için sağlıklı bir cinsel bilgiye ve aile içerisinde şartsız sevgiye ihtiyacı vardır. Cinsel konuları paylaşmaktan çocuklarınızın sorularını cevaplamaktan çekinmeyin. Gelişim dönemlerine uygun bilgiler verin.

2. Güvenliklerini sağlamayı öğretin:

Çocuklara güvende olma hakları olduğunu ve kimsenin bunu ellerinden alamayacağını söyleyin. Çocuklarınıza, güvenliklerini korumak için gerekirse kendilerine zarar veren kişiden kaçmak, yüksek sesle bağırarak ve onu tekmelemek gibi bazı kural dışı davranışlarda bulunabileceklerini anlatın.

- İnşaatlarda, boş, terk edilmiş evlerde, bodrumlarda, ailenin bilgisi olmadan oynamaması gerektiğini, ayrıca aileden izinsiz arkadaş ve komşu evlerine gitmemesi gerektiğini öğretin.
- Çevrede kötü insanlar olabileceği ve kandırmak için çeşitli hikayelerle anlatabileceklerini ama buna inanmaması gerektiğini öğretin. “Annen kaza geçirdi; ben doktorum, seni yanına götüreceğim” vb...
- Sanal ortamlarda tanımadığınız insanlarla arkadaşlık yapmayın.
- MSN ve Facebook'ta özel görüntülerinizi paylaşmayın tanımadığınız kişilerle görüntülü görüşme yapmayın.
- Çok iyi tanımadığınız kişilerle baş başa vakit geçirmeyin.

- Ailenizin haberi olmadan kafelere, internet kafelere oyun salonlarına gitmeyin.
- Ailenizin bilgisi dâhilinde gittiğinizde de yediklerinize ve içtiklerinize dikkat edin.
- Tanımadığınız ve güvenmediğiniz kişilerden ağrı kesici vs. ilaç alıp içmeyin.
- Geceleri geç saatte sokakta yalnız başınıza kalmayın.

3. **Bedenlerini korumayı öğretin:**

Çocuklarınıza bedenlerinin kendilerine ait olduğunu, özellikle iç çamaşırları ile kapatılan bölgelerin çok özel bölgeler olduğunu ve kimsenin bu bölgelere dokunma hakkının olmadığını anlatın.

4. **Hayır demeyi öğretin:**

Çocuklara herhangi birisi onları incitmeye kalkarsa “Hayır” demeleri gerektiğini söyleyin. Çünkü birçok çocuğa büyüklerin söylediklerine itaat etmeleri öğretilmiştir.

‘Hayır’ diyebilme yöntemleri

Hayır	“Hayır”, “Hayır teşekkürler” “Hayır olmaz”
Mazeret Bildirme	“Hayır teşekkürler, sigara dumanından çok rahatsız oluyorum, beni öksürtüyor.”
Atlatma	“Hayır, teşekkürler, şimdi değil.”
Konuyu Değiştirmek	“Hayır teşekkürler, ben bir bardak su alabilir miyim?”
Hayır Tekrarı	“Hayır içmiyorum. Hayır teşekkürler.”
Yürüyüp Gitmek / Ortamdan Sakınmak	“Hayır” de ve ortamı terk et.

5. **Yardım istemeyi öğretin:**

Birisi onlara kötü, rahatsız edici bir şey yaparsa arkadaşlarından ya da büyüklerden yardım istemeyi öğretin. Yardım istediklerinde onlara kızmayacağını söyleyin.

6. **Onlara inandığınızı öğretin:**

Çocuğunuza inanın eğer yardım istiyorsa bunu geri çevirmeyin. Çocuklar bu konularda çok ender yalan söylerler.

7. **Sır saklamasını öğretin:**

Çocuklarınıza bazı sırların hiçbir zaman saklanmaması gerektiğini söyleyin. Onlara söylemeleri gerektiğini ve istemeseler dahi bunların açıklanması gerektiğini anlatın.

8. Hiç kimsenin senin, özel yerlerine dokunmaya hakkı yoktur. Hiç kimsenin seni, kendi özel yerlerine dokundurmaya da hakkı yoktur. Birisinin senden özel yerlerine dokunmanı istemesi ya da seninkilere dokunması saklayacağın bir sır değildir. Anlatmama sözü vermiş olsan bile, anlattıysan başına çok kötü şeyler geleceği söylenmiş olsa bile, böyle bir şey olursa anlatmalısın.

9. **Mutlaka söylemelisin.**

Sır saklaman gerektiği doğrudur. Ama bu saklanmaması gereken kötü bir sırdır.

10. **Dokunulmayı reddetmeyi öğretin:**

Çocuklarınıza kendilerinin ellenmesi ve öpülmesi durumunda eğer hoşlanmıyorlarsa bunu reddetmelerini söyleyin. Eğer birisi eller ve bunun sır olarak saklanması gerektiğini söylese mutlaka size bildirmesi gerektiğini anlatın.

İyi Dokunma – Kötü Dokunma

Çocuğumuza, kimlerin kendisine dokunabileceğine, öpebileceğine ve sarılabileceğine kendisinin karar verme ve “hayır” deme hakkını vermeli, bu hakkının olduğunu bilmesini sağlamalıyız. Herhangi birinin uygunsuz bir şekilde dokunması halinde yapabileceklerini öğretmeliyiz.

İyi Dokunma

- Sevdiğin kişilerin sarılması ve öpmesi güzel bir şeydir.

- Uyandığında annenin sana sarılması ve öpmesi
- Babanın iyi geceler dilemek için sarılması ve öpmesi
- Anneanne ve dedenin ziyarete geldiklerinde herkesin birbirini kucaklaması ve öpmesi

Kötü Dokunma

- Kendini rahatsız hissetmene neden olan dokunmalar genellikle kötü dokunmalardır.
- Birisi sana istemediğin bir şekilde dokunduğunda bunu gizlemek zorunda değilsin.
- Kendinin kötü olduğunu düşünme. Kötü olan sen değil, sana kötü bir şekilde dokunan kişidir.
- Bedenin sana aittir. Sen istemiyorsan kimse sana dokunmamalıdır.
- Kötü dokunmanın ne olduğunu bilmek ister misin?
- Canını acıtan dokunma kötü dokunmadır.
- Dokunulmasını istemediğin halde sana dokunulursa bu bir kötü dokunmadır.
- Dokunan kişi kendini rahatsız hissetmene neden oluyorsa, bu kötü bir dokunmadır.
- Dokunma seni korkutuyor ve sinirlendiriyorsa bu bir kötü dokunmadır.
- Dokunan kişi bunu hiç kimseye söylememeni istiyorsa bu bir kötü dokunmadır.
- Dokunan kişi bunu başkasına söylersen sana bir zarar vereceğini tehdidinde bulunuyorsa bu bir kötü dokunmadır.
- “Böyle bir durum ne olursa olsun sizin suçunuz olamaz. Yapılan şey kısa bir süre insanda hoş duygular uyandırabilir. Bir an bundan hoşlansanız, hatta size söylenenleri bilmediğiniz bir nedenle yapsanız dahi. **Bu sizi asla suç otağı yapmaz. Çünkü siz çocuksunuz ve böyle durumlarda asla suçlu olamazsınız. Bunun dışında başka bir gerçek yoktur**”

Yabancılarla konuşmamayı öğretin:

Çocuklarınıza, güvenliklerini korumak için gerekirse kendilerine zarar veren kişiden kaçmak, yüksek sesle bağırarak ve onu tekmelemek gibi bazı kural dışı davranışlarda bulunabileceklerini anlatın.

Bu durumu yaşayan bir genç veya çocuk olduğunda en iyisi güvenilen bir yetişkini durumdan haberdar etmektir.

Bizler çocuklarımıza;

- ◆ İyi dokunma ile kötü dokunmayı ayırt etmeyi
- ◆ İstemediği bir durumda “HAYIR” diyebilmeyi
- ◆ Kişisel alanlarını bilmeyi ve korumayı
- ◆ Kendilerinin suçu olmadığını
- ◆ Sorunlarla baş edebilmeyi
- ◆ Haklarını bilip savunabilmeyi
- ◆ Kendini ifade etmeyi
- ◆ Kendine ilişkin olumlu ve güçlü yanlarını fark etmeyi
- ◆ Kendini güvende hissetmediğinde yardım alması gerektiğini öğretmeliyiz.

Çocuk ihmal ve istismarı ailenin yaşam stresiyle ilgili olup ailedeki ekonomik ve sosyal stresler, ihmal ve istismara yol açabilir. Çocuğun ihmal ve istismar edilmesine neden olan faktörleri iç ve dış stres faktörleri olarak gruplamak mümkündür (19). Dış stres faktörleri; bazı ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel özellikler ailede sıkıntı yaratarak çocuğun ihmal ve istismarına yol açabilir. Ekonomik yetersizlik aile için en önemli stres kaynaklarından biri olup yoksulluk, işsizlik, borçlanma şeklinde kendini gösterebilir. Aynı zamanda iyi beslenememe, yetersiz ev koşulları, sağlıksızlık gibi sorunları da beraberinde getirebilir. İç stres faktörleri ise anne-babanın kişilik yapısı, çocuğun özellikleri ve çevreye bağlı olarak çocuktan gereğinden fazla istekte bulunulması şeklinde gruplandırılabilir.

Anne-baba yoksunluğu ise ayrı bir iç stres faktörü olarak ele alınabilir. Ölüm, boşanma veya ayrı bir yerde çalışma nedeniyle parçalanmış aileler, çocuk istismarında önemli bir risk grubunu oluşturmaktadır. Anne-baba tarafından ihmal ve istismar edilme, anne-baba arasındaki şiddete tanık olma, parçalanmış aileden gelme veya çeşitli aile sorunlarının çocukta yarattığı duygular çocuğun yaşam biçimini ve ilişkilerini önemli ölçüde etkileyerek çocuğun bunları öğrenerek taklit etmesine, dolayısıyla istismarcı bir kişilik kazanmasına neden olabilir.

Açıkça görülmektedir ki, çocuğun ihmal ve istismar edilmesi onun kişiliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Kişiliği olumsuz yönde etkilenen çocukların geleceği de tehlike altına girmektedir. Bu nedenle, Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne uygun olarak acil önlemlerin alınması gerekmektedir.

Unutmayın!

Cinsel istismarın en güçlü göstergelerinden biri, çocuğun ifadesidir. Çocuk cinsel istismara uğradığını söylüyorsa, bunu ciddiye alın. Çocuğun iyiliği ve onu korumak için kuşularınızı bir kenara bırakın.

3.1. ÇOCUKLARI İSTİSMARDAN KORUMAK VE ÇOCUK İSTİSMARIYLA MÜCADELE ETMEK İÇİN NELER YAPILMALI?

- ◆ Türkiye, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni 1990 yılında imzaladı ve Sözleşme 1995'te yürürlüğe girdi. Sözleşmenin temel ilkeleri, ayırım gözetmeme, çocuğun yüksek yararı, yaşama ve gelişme hakkı, katılım hakkıdır. Türkiye, Sözleşmede belirtilen hakların ulusal yasalar tarafından korunmasıyla yükümlüdür. Ayrıca Türkiye, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin eki niteliğindeki BM Çocuk Haklarına dair Sözleşmenin Baş-vuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokolü'nü, 24 Eylül 2012 tarihinde imzalamış, Protokolün onaylanmasına ilişkin kanun tasarısı hazırlanmış ancak halen onaylanmamıştır. Protokole taraf olan ülkeler çocuk haklarına ilişkin ihlallerde bulunması durumunda BM'ye bireysel olarak şikâyet edilebilecektir. Bu ise, çocuk haklarının korunması için önemli bir uluslararası başvuru mekanizması olacaktır.
- ◆ 2005 yılında yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu da korunma ihtiyacı olan, suça sürüklenen çocukların korunmasına ve haklarının güvence altına alınmasına ilişkin temel ilkeleri, koruyucu ve destekleyici tedbirleri düzenlemektedir.
- ◆ Devletin yetkili kurumlarının çocuk ihmalini ve istismarını önleme konusunda ulusal eylem planı olmalı, başta devlet kurumları olmak üzere denetleme, izleme mekanizması olmalıdır. Çocuk odaklı, eşit, bilimsel, laik politika yapılmasını teşvik ederek koruyucu, önleyici, destekleyici çalışmalar sürdürmelidir.
- ◆ Çocuğun çevresindeki yetişkinlerin çocuğa sevgi ve ilgi gösterirken çocuğun beden sınırlarına saygı duyması gerekir. Çocuk; birini öpmesi, kucağına oturması, sarılması için zorlanmamalı, çocuğun bedeninin çocuğa ait olduğu kabul edilmeli ve bu, çocuğa hissettirilmelidir.
- ◆ Çocuklar ve gençler; cinsellik, kendi bedenlerini koruma, iyi ve kötü dokunuşu ayırt etme, yardım isteme, kendini ifade etme konularında desteklenmeli, bilgilendirilmelidirler. Çocuklara, beden sınırlarını koruma ve kim olursa

olsun “hayır” deme hakkına sahip olduğu söylenmelidir. Bu konuda çocuklara, ailelere, topluma yönelik çocuk hakları, pozitif ebeveynlik, cinsel eğitim, cinsel sağlık, cinsiyet eşitliği gibi eğitimler sürekli uygulanmalıdır.

- ◆ Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanlarında eğitim alan öğrencilerin çocuk istismarı, ihbar prosedürü konusunda bilgilendirilmesi ve farkındalıklarının artırılması gereklidir.
- ◆ Sosyal medya, telefon, tablet gibi dijital araçlar genellikle yabancılar tarafından çocukları istismar etme amacıyla sıklıkla kullanılmaktadır. Yetişkinler bu dijital araçların güvenli kullanımıyla ilgili çocukları bilgilendirmelidir. Gerekirse bu bilgileri eğitim kurumları, toplum merkezleri, danışmanlık merkezlerinden talep etmelidirler.

3.2. BİR ÇOCUK İSTİSMAR EDİLDİĞİNİ AÇIKLARSA ÇOCUKLA NASIL İLETİŞİM KURULMALIDIR?

- ◆ Çocukla bire bir konuşmak için özel bir mekân bulun. Bu mekân, konuşmanızın kesilmeyeceğinden emin olacağınız bir yer olsun.
- ◆ Siz masanın arkasında çocuk da karşınızda sandalyede oturmasın. Onu sakinleştirmek için çocuğun yanına oturun.
- ◆ Çocuktan izin almadan ona dokunmayın. İzinsiz dokunmanız ona istismar olayını hatırlatabilir.
- ◆ Çocuğu açıklıkla ve sakince dinleyin. Çocuk sizinle istismarı paylaşırken tepkileriniz hayati önem taşımaktadır. Bu esnada duygularınızı, mimiklerinizi ve beden dilinizi kontrol edin. Çocuğun size anlatacakları ve muayene sonucu göreceğiniz sizi şok edebilir. Gördüklerinizi ve duyduklarınızı sakin karşılayabilmeniz çocuğu desteklemek için önemlidir. Çocuğu dinleyin ve kendisi için önemli olan konuları siz herhangi bir soru sormadan anlatmasına izin verin. Tüm ilginizi çocuğa verin. Bazen çocuğun sizinle sır olarak paylaşmak istediği şey bir istismar olmayabilir. Ebeveynlerin boşanma süreci, ilişki problemi ve veya farklı nedenlerden dolayı yaşadığı ruhsal zorluklar olabilir. Yönlendirici olmadan kendini rahat ifade etmesine izin vermek gerekir.
- ◆ Çocuğun dilinden konuşun: Çocuğun anlayamayacağı kelimeleri kullanmayın. Çocuğun yaşadıklarını paylaşırken kullandığı kelimeleri kullanın. Bu özellikle cinsel istismarla ilgili konuşmalarda çok önemlidir: Çocuğa anlaşıldığı duygusunu yaşatır.
- ◆ Çocuğu yaşadığı olayları anlatması için cesaretlendirin: Yaşadığı olayları anlatması için ona destek olun fakat vermek istemediği ayrıntılar için asla zorlamayın, baskı yapmayın ve yönlendirmeyin.
- ◆ Çocuk yaşadıklarını sizinle paylaşırken ona şunları söyleyin: “Sana inanıyorum”, “Bana söylediğine çok memnun oldum”, “Bu senin hatan değil”, “İstismar doğru bir şey değil”.
- ◆ Çocuğa açıklama yaparak mümkünse çocukla görüşmenizi kaydedin: Çocuğun anlattığı olayları ve kelimeleri yazın. Eğer bu çocuğu olumsuz etkileyecekse veya etkiliyorsa devam etmeyin.
- ◆ Çocuğu, yaşadığı istismarı paylaştığı için takdir edin. Eğer çocuk dolaylı bir şekilde istismardan söz ediyorsa (örneğin; birinin başına geldi gibi), çocuğu yaşadıklarını anlatması yönünde teşvik edin.
- ◆ İstismarı bildirmek için okul/kuruluş ya da yerel çocuk koruma kurumlarına/ yetkililere (rehber öğretmene) haber verin.
- ◆ Gizliliğe saygı gösterin: İstismar olayını okulda bu konuda sorumlu kişi dışında başka biriyle konuşmayın. Bunu böyle yapacağınızın bilgisini çocuğa da verin.

3.3. ÇOCUK İSTİSMARINDAN / İHMALİNDEN KUŞKULANIYOR YA DA BUNU BİLİYORSANIZ NELER YAPABİLİRSİNİZ?

- ◆ Bir çocuğun istismara maruz kaldığına tanık olmuş veya bunu duymuşsanız ya da mesleğiniz (Doktor, sosyal hizmet uzmanı, rehber öğretmen, öğretmen, aile hekimi, psikolog, okul müdürü vb) nedeniyle size başvurmuşsa, öncelikle bunu **kesinlikle ciddiye almalısınız! İstismarın durdurulması ve çocuğun korunması, yasal bir zorunluluktur.**
- ◆ 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre bildirim yükümlülüğü olan meslek elemanları (öğretmen, doktor, hemşire, sosyal hizmet uzmanı, polis vb.) dışında da her birey çocuk istismar şüphesini bildirebilir, bildirmelidir. Bildirim bir suçlama değildir; düşüncenin dile getirilmesi ve çocuğun durumunun soruşturulup değerlendirilmesi için yapılmış bir taleptir.
- ◆ Kimliğinizi açıklamayı istemeyebilirsiniz, fakat kimliğinizi açıklamanız ihbarınızın daha güvenilir ve daha yararlı olmasını sağlayabilir.
- ◆ Çocuğun ihmal edildiğini ancak istismar edilmediğini ve ailesinin/bakım verenlerin; ekonomik/sosyal yetersizlikler nedeniyle çocuğa yeterli bakım sağlayamadıklarını gözlemliyor olabilirsiniz. Bu durumda da aileye destek alabileceği kurumların bilgisini verebilirsiniz. Ancak ailenin ihmal davranışları devam edebileceği için “başvuru merkezleri” ne bildirebilirsiniz. Böylece yetkililerin sosyal inceleme yapması ve çocukla ilgili inceleme başlatmasını sağlamış olursunuz.
- ◆ Çocuk şube Müdürlüğü'nde çocuğun ifadesinin kamera eşliğinde ve pedagog/psikolog ve avukat eşliğinde alınması CMK 236. maddede yer almaktadır. Bu konuda çocukla birlikte giden kişinin ısrarcı olması, yasalari hatırlatması gerekebilir. Kamera yok ise en yakın kamerası olan çocuk şube müdürlüğüne gönderilmesi veya savcılıktan Çocuk İzleme Merkezi'nde (ÇİM) çocuğun ifadesinin alınmasını istemek gerekmektedir. Bu yöntem çocuğun sadece bir kez ifadesinin alınmasını, defalarca ifade vererek tekrar travma yaşamasının önüne geçmek için çok önemlidir.
- ◆ CMK 236. Maddesi'nin 2.ve 3. Bentleri 'ne göre:
(2) İşlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş çocuk veya mağdur, bu suça ilişkin soruşturma veya kovuşturmada tanık olarak bir defa dinlenebilir. Maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk arz eden haller saklıdır.
(3) Mağdur çocukların veya işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş olan diğer mağdurun tanık olarak dinlenmesi sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi bulundurulur. Bunlar hakkında bilirkişilere ilişkin hükümler uygulanır.

3.4. KİMLER İSTİSMAR BİLDİRİMİNDE BULUNABİLİR?

- ◆ Tanık olan her birey
- ◆ Öğretmen
- ◆ Sağlık personeli
- ◆ SHÇEK personeli
- ◆ Müftülük personeli
- ◆ Muhtar, kaymakam, vali
- ◆ Polis, Jandarma
- ◆ Meslek örgütleri
- ◆ Sivil Toplum kuruluşu çalışanları
- ◆ Aile bireyleri
- ◆ Çocuğun kendisi

3.5. ÇOCUK İSTİSMARI VEYA İHMALİNİ NASIL İHBAR EDEBİLİRSİNİZ?

Eğer bir çocuğun zarar gördüğünden şüpheleniyorsanız, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ya da çocuk polisi/karakollar, cumhuriyet savcıları ve çocuk izlem merkezi olan hastane ve kurumlarla iletişime geçerek ihbar edin. Çocuğun ihtiyaç duyabileceği destekleri, bu konuda yetki ve sorumluluğu olan görevlilerin vermesine aracı olun.

İstismarı, aşağıda yer alan “başvuru merkezleri” başlığı atındaki birimlere ihbar edebilir, mümkünse gerekli yerlere çocuğun ulaşımını sağlayabilir veya çocuğu götürebilecek güvenilir bir yetişkini yönlendirebilirsiniz. Bu başvuru merkezlerinde ya da hastanelerde gerekli görüşmelerin yapılmasının ardından görevli kişiler istismarı savcılığa bildirir. Çocuğun istismar edildiği ortamdan ve istismarcıdan uzaklaştırılması ve güvenliğinin sağlanması en öncelikli adımdır.

İstismarı Bildirmek İçin Aradığınızda Aşağıdaki Özel Bilgiler Sorulabilir (Bu soruların bildiğiniz kadarına yanıt verebilirsiniz, herhangi bir kanıt sunmak zorunda değilsiniz):

- ◆ Çocuğun adı ve yerleşimi
- ◆ Şüpheli failin adı ve çocukla yakınlık derecesi
- ◆ İstismar veya ihmale ilişkin neler gördüğünüzü veya duyduğunuzu
- ◆ İstismar hakkında bilgisi olan diğer kişilerin adları
- ◆ Sizin adınız ve telefon numaranız

Çocuk istismarı ve ihmali konusunda ihbar edilen ailelere, bildirimde bulunanların adları açıklanmaz.

Cinsel İstismardan Şüpheleniz Var Ama İhbardan Önce Danışmanlık Almak İstiyorsanız; ön inceleme (Sosyal İnceleme ve Adli Tıp Uzmanı ile ön görüşme) yapılması için çocuğu Çocuk İzleme Merkezi'ne (ÇİM) götürebilir ya da götürülmesini sağlayabilirsiniz. Eğer şüphe doğrulanırsa ÇİM savcılığa haber verir, doğrulanmazsa çocuk psikiyatrisi ve Sosyal Hizmetleri arar.

3.6. BAŞVURU MERKEZLERİ

- ◆ ALO 183 (Sosyal Destek Hattı): 7 gün 24 saat hizmet vermektedir.
- ◆ ALO 155 (Polis)
- ◆ En yakın çocuk polis şubesi
- ◆ Jandarma çocuk ve kadın kısım amirliği 156
- ◆ Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM): ÇİM'ler, her il için ayrı olmak üzere, Sağlık Bakanlığına bağlı hastaneler, kurumlar bünyesinde kurulması planlanan, cinsel istismara uğrama şüphesi altındaki mağdur çocukların ifade alma, adli muayene ve diğer her türlü soruşturma işlemlerinin tek merkezde yapılması için planlanan yerlere verilen addır. Bu merkezde çocuk işlemler bitene kadar ihtiyaç halinde bir gece misafir edilebiliyor. Burada barınma, beslenme, giyim, sağlık ve güvenlik ihtiyacı karşılanabiliyor. ÇİM'de Adli tıp uzmanı, psikolog, psikolojik danışman, sosyal hizmet uzmanı, hemşireden oluşan bir ekip vardır. Ayrıca çocuk psikiyatristi ve çocuk hekimi de hizmet vermektedir. Başvuru ve ihbar durumunda çocuk amirlikleri ve savcılık kanalıyla ÇİM'lere yönlendirilme yapılması önerilmektedir. Ancak ÇİM'ler henüz tüm şehirlerde ve hastanelerde bulunmamaktadır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 19, 34 ve 39'uncu maddelerinde de görüldüğü gibi Devlet çocuğu ana babanın ya da çocuğun bakımından sorumlu başka kişilerin her türlü kötü davranışından korumalı, çocuk ihmal ve istismarını önlemeli ve bu tür davranışlarla karşı karşıya bulunan çocukların tedavisini amaçlayan programlar hazırlamalıdır. Bununla birlikte Devlet, yasal düzeyde önlem almasının yanı sıra aileleri, çocuk gelişimi ve psikolojisi konularında da

bilinçlendirmelidir. Bunun için televizyon, gazete, radyo gibi kitle iletişim araçlarından yararlanılarak konunun önemi anlatılabilir, dolayısıyla davranış değiştirme yönünde ailelere rehberlik yapıp kısa çözüm önerileri getirilebilir.

- Doğumdan itibaren risk grubu aileler belirlenerek bunlara çocuk gelişimi ve psikolojisi konularında hizmet götürülebilir.
- Çocuğun ruh sağlığının onun yaşamı ve kişiliği üzerinde çok önemli etkisi olduğu düşünülerek "koruyucu aile hizmetleri" yaygınlaştırılabilir.
- Ayrıca basın da çocuk haklarını savunma konusunda büyük etkileri olduğu unutulmamalıdır. Çocuk haklarının çiğnendiği kurumların çarpıcı bir şekilde sergilenmesi ile kamuoyu uyanık tutularak bu sorunun sürekli gündemde kalması sağlanabilir.
- Kendine güvenli, saygılı ve her zaman kendini aşmayı hedeflemiş bireyler yetiştirebilmek için onların haklarına doğdukları andan itibaren saygı gösterilmeli ve bu konuda etkili bir mücadele için güç birliği yapılmalıdır.

VÜCUDUN SENİNDİR, ONU KORU

"Vücudumuz bize aittir. Vücudumuzu korumak hem sorumluluğumuz hem de hakkımızdır."

VÜCUDUMUZU
KORUMANIN BİR ÇOK
YOLU VARDIR

BİSİKLETE BİNERKEN KASK TAKMAK

DİŞLERİNİ FIRÇALAMAK

UYGUN ELBİSELER GİYMEK

BESLEYİCİ GIDALAR YEMEK

AŞILANMAK

AZARLAMAYA, İTİLMEMEYE
KARŞI KENDİMİZİ KORUMAK

GEREKTİĞİNDE İLAÇ ALMAK

DOKUNMAK

Dokunmak birbirimizle iletişim kurmanın önemli bir yoludur.

Dokunmanın "iyi dokunma" ve "kötü dokunma" olmak üzere iki şekli vardır.

Vücudumuzun özel yerleri nelerdir? Bir başkasının görmesini ve dokunmasını istemediğimiz yerlerimizdir

İYİ VE KÖTÜ DOKUNMALAR

İYİ DOKUNMALAR KÖTÜ DOKUNMALAR

İYİ DOKUNMALAR
Ailemizin, arkadaşlarımızın ve diğer tanıdıklarımızın bizi önemseydiğini anlatır

İyi dokunmalar kendimizi iyi ve emniyette hissetmemizi sağlar.

KÖTÜ DOKUNMALAR : Kendimizi kötü dokunmalardan korumak zorundayız. Kötü dokunmalar kendimizi öfkeli ve kirli hissetmemize neden olur.

Yakın arkadaşlar, güvendiğin kişiler, komşular, okul veya spor aktivitelerinden tanıdığın kişiler veya herhangi bir yabancı sana kötü dokunabilir.

Sana "bu bir sır, aramızda kalsın, sakla" diyebilirler.

Hediyeler verebilirler.

Ya da seni korkutabilir veya şantaj yapabilirler.

Biri sana kötü dokunduğunda kendini şöyle hissedebilirsin:

Olanların sorumlusu sen olmadığın için kendini suçlu veya değersiz hissetme Asıl sorumlu sana dokunan kişidir

Vücudunu korumak için neler yapabilirsin?

Ailen, öğretmenin veya arkadaşın gibi sana yardım edebilecek, seni dinleyecek birine anlat

"Hayır", "Yapma", "Dur" de

Karşı koy ve sertçe it

Saldıran kişiden kaç, uzaklaş

Bağır, çığlık at, yardım iste

Eğer biliyorsan savunma tekniklerini kullan

GELECEKTE SAĞLIKLI OLMAK İÇİN BEDENİNİ VE AKLINI KORU

Grafikler: Jayamini de Silva

Sri Lanka, National Child Protection Authority'nin izni ile adapte edilmiştir.

Çocuk ve Bilgi Güvenliği Derneği
Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Çocuk Koruma Birimi (AÇOK)

e-posta: bilgi@cbgd.org
web: cbgd.org

tel. 0312 595 72 90

ÇOCUK İSTİSMARI NEDİR?

Çocuğu sözel olarak hırpalamak

Çocuğu gereksiz yere ağlatmak

Çocuğu pornografik malzemeye veya davranışlara maruz bırakmak

Çocuğun dokunulmasını istemediği yerlerine dokunmak

Çocuğu kendine dokunmaya zorlamak

Çocuğun özgüvenini kırmak

Öfkeyi, gerginliği azaltmak için çocuğu örselemek, itip kakmak

Çocuğu kendi çıkarları için kullanmak

Çocuğa yeterli bakım sağlamamak, ör: Kirli, çıplak, aç bırakmak

Çocuğu hizmetçi gibi kullanmak

Çocuğu dinlememek

Çocuğun duygusal gereksinimlerini göz ardı etmek

Başka işler yaptırarak çocuğun eğitim ve hobileri için kullanacağı zamanı harcamak

Okulda çocuğa vurmak veya aşışılmak

Çocuğun tıbbi gereksinimlerini göz ardı etmek

Çocuğun eğitim gereksinimlerini göz ardı etmek

Zarar verecek durumlarda çocuğu denetimsiz bırakmak

Doctus Çocuk Koruma Hareketi
Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara Çocuk Koruma Birimi (AÇOK)
Resimler Jayamini de Silva
Sri Lanka, National Child Protection Authority 'nin izni ile adapte edilmiştir.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi

ÇOCUK İSTİSMARI NEDİR?

Çocuğa yeterli bakım sağlamamak. Örneğin kirli, çıplak, aç bırakmak

Çocuğun isteklerini önemsememek

Çocuğa vurmak veya aşağılamak

Çocuğun eğitim ve oyun hakkını elinden almak

Çocuğu hizmetçi gibi kullanmak

Çocuğun dokunulmasını istemediği yerlerine dokunmak

Çocuğun sağlık gereksinimlerini göz ardı etmek

Çocuğu sözel olarak hırpalamak

Çocuğun eğitim gereksinimlerini göz ardı etmek

Zarar verecek durumlarda çocuğu denetimsiz bırakmak

Çocuğu kendi çıkarları için kullanmak

Çocuğun duygusal gereksinimlerini göz ardı etmek

Çocuğu örneleyerek, itip kakarak öfke çıkarmak

Çocuğa pornografik malzemeler göstermek

Çocuğu kendine dokunmaya zorlamak

Çocuğun özgüvenini yıkmak

Çocuğu gereksiz yere ağlatmak

NOTLARIM:

NOTLARIM:

Bugün...

... yarın

Umudunu kaybetme.

Yarının ne getireceğini asla bilemezsin.

Öğrenci,

Veli,

Sınıf Rehber Öğretmeni,

Okul Rehber Öğretmeni,

Rehberlik Dökümanlarını

Bilecik Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Web Sayfasından

Takip Edebilirsiniz.